Sveriges kontrollsystem

Här ger Livsmedelsverket vägledning om hur kraven i lagstiftningen kan uppnås. Vägledningen är inte bindande och utesluter inte andra sätt att uppfylla kraven.

På den här sidan kan du läsa mer om hur de olika delarna i Sveriges kontrollsystem för offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet av livsmedel hänger ihop.

Vad ska de svenska kontrollmyndigheterna göra?

Ansvarsfördelningen mellan de olika svenska kontrollmyndigheterna som utför offentlig livsmedelskontroll framgår av 23 och 25 §§ i livsmedelsförordningen (2006:813). I Sveriges nationella kontrollplan för livsmedelskedjan (NKP) finns en översikt av hur den offentliga kontrollen i livsmedelskedjan är organiserad i Sverige.

Sveriges nationella kontrollplan för livsmedelskedjan- NKP-webben

Det är livsmedelsföretagens ansvar att följa lagstiftningen och se till så att de livsmedel de hanterar, säljer och producerar är säkra för konsumenter. Dessutom ansvarar företagen för att konsumenter får den information om livsmedel som lagstiftningen kräver.

För att säkerställa att lagstiftningen följs finns det inom livsmedelsområdet myndigheter som kontrollerar att företagen följer reglerna. Kontrollmyndigheternas uppdrag finns definierade i lagstiftningen. I artikel 9 i förordning (EU) 2017/625 framgår det bland annat att myndigheter regelbundet ska göra riskbaserad kontroll av alla aktörer. Den offentliga kontrollen omfattar på så vis alla företag i livsmedelskedjan – från primärproduktionen fram till att livsmedlen når slutkonsument.

För att kontrollmyndigheten ska kunna genomföra uppdraget krävs att myndigheten känner till vad uppdraget innebär och har ett arbetssätt som är anpassat för det. Det krävs även att myndigheten planerar kontrollen för att kunna beräkna tidsåtgång, planera bemanning, ta fram kompetensbehov och få underlag för finansiering.

Mål för Sveriges livsmedelskontroll

I den nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan (NKP) finns gemensamma nationella mål för alla svenska myndigheter som gör kontroll i livsmedelskedjan. Varje kontrollmyndighet ska enligt 3 e § Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2005:21) om offentlig kontroll av livsmedel beakta dessa mål i sin kontrollplan. Varje kontrollmyndighet behöver också formulera egna mål, aktiviteter och indikatorer för sin verksamhet.

Mål för kontrollen 2026-2029

Uppföljning av myndigheternas kontroll

Varje år ska resultaten för livsmedelskontrollen från varje myndighet rapporteras in till Livsmedelsverket. Resultaten ingår i den årliga rapport som Sverige som medlemsstat årligen ska överlämna till EU-kommissionen. Livsmedelsverket samordnar arbetet med den årliga rapporten tillsammans med Jordbruksverket och Kemikalieinspektionen. Se artikel 113 i förordning (EU) 2017/625.

Den årliga rapporten ska bland annat innehålla resultatet av de kontroller kontrollmyndigheterna i livsmedelskedjan har utfört under det föregående året. Det gäller kontroller inom till exempel områdena livsmedel, foder, djurhälsa, djurskydd och växtskyddsmedel. Medlemsstaterna ska rapportera antal och typ av avvikelser som har fastställts i kontrollen samt åtgärder som har vidtagits med anledning av kontrollresultaten.

Livsmedelsverket sammanställer varje år även en rapport som sammanfattar resultaten från föregående års livsmedelskontroller i primärproduktionen, ledet efter primärproduktionen samt av dricksvattenanläggningar. Rapporten finns att läsa på Livsmedelsverkets webbplats.

Resultat av offentlig kontroll

På uppdrag av regeringen sammanställer Livsmedelsverket en rapport som kallas Livsmedelsverkets

redovisning av livsmedelskontrollens utveckling, brister och förslag till förbättringar. Rapporten skickas varje år i september till Näringsdepartementet. Se 12 a § förordningen (2009:1426) med instruktion för Livsmedelsverket.

Samtliga operativa mål i Sveriges nationella kontrollplan för livsmedelskontrollen följs upp på nationell nivå av Livsmedelsverket och Jordbruksverket. Syftet med uppföljningen är främst att mäta och visa på hur väl kontrollmyndigheter gemensamt följer bestämmelserna i förordning (EU) 2017/625.

Livsmedelsverket granskar de kontrollresultat som rapporteras in från olika myndigheter. Även resultaten från de revisioner som Livsmedelsverket och länsstyrelserna gör av kontrollmyndigheterna samt resultaten från EU-kommissionens granskningar beaktas.

Livsmedelsverket kan enligt livsmedelslagen (2006:804) förelägga kommunala kontrollmyndigheter att vidta åtgärder för att förbättra sin livsmedelskontroll.

Revision av kontrollmyndigheters livsmedelskontroll

Uppföljning av kontrollen inom myndigheten

Ett grundkrav på kontrollmyndigheterna enligt artikel 5 förordning (EU) 2017/625 är att de utför kontroll som är verkningsfull och lämplig för att nå målen i förordningen. Målen i Sveriges nationella kontrollplan i livsmedelkedjan bör också följas upp på myndighetsnivå, för att kunna visa att kontrollen är verkningsfull. För att kontrollen ska fungera och vara verkningsfull behövs verksamhetsstyrning på kontrollmyndigheterna.

Verksamhetsstyrning i kontrollen

Allmänna skyldigheter för kontrollmyndigheter

I artikel 5 i förordning (EU) nr 2017/625 finns krav på de myndigheter som utför livsmedelskontroll. Av dem framgår bland annat att varje kontrollmyndighet ska se till att:

- den kontroll man bedriver i livsmedelskedjan är verkningsfull och lämplig. En grundläggande förutsättning för det är tillräcklig finansiering. Se artikel 78 i förordning (EU) 2017/625,
- kontrollens opartiskhet, kvalitet och enhetlighet säkerställs,
- det inte finns någon intressekonflikt för den personal som utför eller ansvarar för kontrollen,
- ha tillgång till lämplig laboratoriekapacitet för provtagning,
- ha tillräckligt stor personalstyrka med ändamålsenlig kompetens så att kontrollen kan utföras på ett effektivt och verkningsfullt sätt,
- ha lämpliga utrymmen och utrustning så att personalen kan utföra kontrollen på ett effektivt och verkningsfullt sätt,
- personalen har de rättsliga befogenheterna som krävs för att utföra kontroller och för att vidta nödvändiga åtgärder,
- ha beredskapsplaner och beredskap för att agera i nödsituationer.

Myndigheterna ska även se till att personalen som utför offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet får utbildning för sitt kompetensområde så att den kan göra kontroll på ett kompetent och enhetligt sätt. Se punkt 4 i artikel 5 i förordning (EU) nr 2017/625.

De allmänna skyldigheterna för kontrollmyndigheterna beskrivs mer på NKP-webben och på sidan om verifiering av att kontrollen är verkningsfull.

NKP-webben

Verifiering av att kontrollen är verkningsfull

Samordning och samarbete mellan myndigheter

Samarbete och samverkan mellan myndigheter är nödvändig för att Sverige ska kunna utföra uppdraget livsmedelskontroll. Ett tydligt exempel när samarbete är nödvändig är spårbarhetskontroll. Om spårning ska kunna ske i hela livsmedelskedjan, exempelvis för att utreda livsmedelsbrott eller vid smittspårning, behöver flera myndigheter agera för att uppgiften ska kunna lösas.

Andra exempel på när samarbete behövs är om saluförbud behöver utfärdas för livsmedel som är spridda

på marknaden, eller då man ska verifiera att ett återkallande av livsmedel verkligen har utförts.

När det gäller samarbete mellan kontrollmyndigheter i ärenden om bristande efterlevnad från lagstiftningen och där det inte föreligger risk för människors hälsa, eller vid begäran om stöd i kontrollen, ska kontrollmyndigheterna använda AAC-nätverket. Se artiklarna 104 och 105 förordning (EU) nr 2017/625.

När kontrollmyndigheter fått vetskap om livsmedel som är eller som kan antas vara osäkert och där andra kontrollmyndigheter behöver ta del av informationen ska samarbete ske via en anmälan i RASFF-nätverket. Se 7 § LIVSFS 2009:13.

RASFF och AAC - Kontrollwiki

Alla myndigheter behöver planera för samordning och samarbete. Det kan gälla till exempel tid, finansiering eller organisation. Myndigheter med ansvar för kontroll av tillverkare, grossister, importörer, huvudkontor och andra i tidigare led behöver särskilt planera för att göra kontrollinsatser och andra åtgärder som initieras utifrån.

Myndigheter bör samverka organiserat och kontinuerligt och inte bara reagera vid enstaka händelser. Kommunala kontrollmyndigheter kan ingå avtal om att någon av myndighetens uppgifter helt eller delvis ska utföras av en annan kommunal kontrollmyndighet. Den generella rätten till interkommunal avtalssamverkan regleras i 9 kap. 37 § kommunallagen (2017:725). Det gäller bland annat uppgifter enligt livsmedelslagen med anslutande föreskrifter. Samarbete kan leda till effektivitetsvinster genom till exempel minskad administration. Även möjligheten att använda gemensamma experter kan övervägas, till exempel gemensam juristkompetens eller specialkompetens inom livsmedelsinformation, kontroll av verksamheter med e-handel, inköp under dold identitet, dricksvatten, småskalig produktion och beredskapsresurser.

Samverkan kan också vara ett sätt att göra myndigheten mindre sårbar vid exempelvis semestrar och annan ledighet. Det kan vara lämpligt när det gäller exempelvis bevakning och hantering av RASFF-meddelanden eller för att undvika jävssituationer inom myndigheten.

Formerna för samarbete och samverkan kan variera från informella nätverk till mer formaliserade varianter. Mer om olika former av samverkan finns att läsa på Sveriges Kommuner och Regioners sida om Avtalssamverkan.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)

Senast uppdaterad 12 januari 2026 Ansvarig grupp ROR_LLK